

arribà a acomplir (qüestor, tribú i pretor) va fer també incursions en el camp de la literatura, concretament dins la retòrica, arribant a merèixer ser inclòs en una llista on figura el mateix Quintilià. Aquest home podia perfectament ser originari d'Hispania, com ho admet l'aparició del seu nom a altres llocs d'Hispania, la tribu Galèria i la seua amistat amb Semproni Seneciò. D'altra banda no oblidem que també ho eren Quintilià, el gran retòric, i el propi emperador del moment, Trajà.

Que Semproni Seneciò fos originari d'Eivissa no consta enlloc, però sembla que, si ni el nom ni la tribu s'oposen que fos eivissenc, i que, si una inscripció dedicada a un personatge famós que segurament no era d'Eivissa li va dedicar

precisament a Eivissa, totes les dades indueixen a pensar que en tot cas el que caldria demostrar és que no ho fos, eivissenc.

Després de mort Tiró es celebrà el procés descrit per Plini a Centumcellae l'any 107 després de J.C. (any que ens permet amb poc error datar la inscripció) i possiblement després de guanyar el plet, Semproni Seneciò, en testimoni d'agraïment i de perpètua memòria, va encarregar a Itàlia mateix (com sembla indicar-ho el material i l'elegant caràcter epigràfic) la confecció de l'esplèndida làpida que després se n'emportaria a Eivissa perquè fos col·locada a un lloc adequat.

Tenim per tant a Eivissa, col·locada efectivament a un lloc també adequat,

com hauria volgut Semproni Seneciò per al seu amic Tiró, una important inscripció de la qual coneixem ara una mica més la història.

La dosi de fantasia no és excessiva en la reconstrucció dels fets i en tot cas tenim els testimonis antics per, si no ens agrada, refer-la i veure de millorar-la. El nucli, de totes maneres, no creim que pugi canviar gaire.

JAUME JUAN CASTELLÓ

NOTA: En aquest article, escrit entre els anys 1977 i 1978, no es fa referència a la substitució de les inscripcions i estàtues originals del Portal de ses Taules per les rèpliques que des del mes de juny del 1980 hi llueixen.

La crisi del fet arquitectònic i urbanístic a Eivissa i Formentera

per Salvador Roig Planells

L'apreciació dels canvis i conflictes físics o socials que es produeixen a un lloc determinat és assequible a qualsevol espectador atent. Pel seu pensament, passen imatges que, contrastades amb la realitat, apareixen, en la majoria dels casos, al **baül dels records** que tots portam damunt, i constitueixen la visió d'un entorn irrepitible vagament imprès a la nostra retina.

Tot això passa, naturalment, si ens referim a les nostres illes. Són a l'ànim de tots els eivissencs i formenterers els canvis que la nostra societat ha sofert en aquests darrers anys; canvis que s'han fet més evidents últimament, precisament quan han estat més radicals i efectius; canvis que no sols han vingut produïts per les deficiències derivades de l'administració d'anys endarrera, ni per estar immersos en una crisi econòmica i social a nivell nacional i mundial.

S'ha de valorar, també, un cert desencant per l'actuació d'aquells ens de govern que tenim més pròxims, sobretot a nivell municipal.

Naturalment, la problemàtica de l'Arquitectura i l'Urbanisme a Eivissa i Formentera s'ha d'entendre dins el context de la dinàmica econòmica i social d'aquests darrers anys, on el turisme ha estat i continua sent el motor de tot creixement.

Ara bé, hem de pensar que les circumstàncies, lligades al creixement de les illes, han canviat, i aquest creixement no pot continuar sent caòtic i sense una planificació que controli el procés, com fins ara.

L'Arquitectura i l'Urbanisme han estat víctimes d'aquesta situació de manca d'uns criteris racionals que guassin el creixement de les illes. Moltíssimes construccions han anat apareixent da-

munt l'illa sense uns criteris que guassin la seua implantació i es va anar desenvolupant una arquitectura nascuda per a servir a aquesta empenya irracional.

L'enumeració dels problemes i de les disfuncionalitats que tot això ha provocat podria ser motiu d'un altre article, però, a nivell genèric, les seues conseqüències es reflecteixen en l'abandó i la destrucció del patrimoni cultural, arquitectònic i natural de les nostres illes. Cada vegada anam tirant més terra damunt d'aquelles coses que ensenyam orgullosament i per les quals, en definitiva, ens coneix quasi tota la gent que ve a visitar-nos.

Precisament ara que el planejament dels nostres municipis és en revisió, hem de replantejar-nos la situació per no tornar a caure en uns errors cada vegada més greus i que ens portin a la completa despersonalització i destrucció de tot

allò que nosaltres volem que siguin les illes.

Aquest replantejament implica molts de camps d'actuació dins del territori illenc, però jo voldria aturar-me en la problemàtica arquitectònica, perquè la consider molt determinant en la configuració del medi ambient insular, a causa de les seues dues facetes: la de disseny, més pròpiament arquitectònica, i la de planejament urbanístic, amb una incidència més territorial. Ara bé, aquestes dues facetes, les entenc creativament, com configuradores d'un determinat espai i, per tant, condicionadores d'unes determinades relacions socials.

Pensant en aquesta problemàtica i en com han estat d'equivocats els criteris de què parlàvem abans, em refereix al principi a la crisi en l'arquitectura i el planejament fets a Eivissa i Formentera; crisi que pens que compromet tots els eivissencs, però, sobretot, la mateixa figura del professional, de l'arquitecte i de l'urbanista.

Per tant, per causa d'aquesta crisi en la qual, particularment, col·loca l'activitat arquitectònica a les nostres illes, des d'aquestes notes, vull assenyalar la necessitat de revisió dels postulats pels quals els arquitectes ens hem anat movent fins ara, ja que amb la nostra falta de coneixement en moltes de les nostres actuacions, hem contribuït a configurar un medi del qual començam a sofrir les incongruències.

Hem de fugir dels principis d'una comercialització massa escandalosa i de les activitats retroactives i romàntiques cap a les velles imatges que han guiat massa sovent la nostra activitat arquitectònica en aquestes illes i que han ajudat a crear una consciència alienada i alienadora en la qual els avanços han estat, salvant excepcions, molt escassos i nuls.

Hem de reflexionar sobre la dinàmica social en què el fet arquitectònic ha de fer-se realitat. Aquesta dinàmica ve determinada per un factor d'inèrcia social molt important d'un grup no massa sensibilitzat cap a aquests temes que ha atrofiat els impulsos de tota activitat progressiva i, així, s'ha establert en l'activitat de molts arquitectes una ambigüitat ben patent entre els models de conducta i els mitjans de cultura.

Hem de rebutjar aquesta arquitectura sense significat que estam vivint, arquitectura que no té cap fonament científic i que és allunyada de la realitat a la qual va dirigida i, per tant, amb una incidència en el medi ambient físic i social ben negativa.

Hem d'evitar la dinàmica expressada anteriorment i plantejar-nos l'arquitectura d'una manera exclusivament disciplinada, amb unes actituds exclusivament professionals i creatives, tractant de no caure en les contradiccions abans expressades entre allò desitjat i allò que és possible en termes projectuals. És un

camí difícil, però és l'únic possible perquè l'Arquitectura sigui entesa dignament i perquè la seua incidència en el medi sigui positiva.

Hem de descanviar, o, almenys, influir, aquell factor d'inèrcia social de què parlàvem abans. Cal fer comprendre què signifiquen Arquitectura i Urbanisme, explicar què entenem quan parlem d'aquestes dues disciplines. És l'única sortida per no quedar-nos sols en el camí de la projectació.

Hem de pensar que portada en extrem aquesta situació, per mor de com entenem la nostra actuació professional i com la mateixa societat l'entén, es posa en tela de judici l'existència dels professionals, arquitectes o urbanistes.

Per tot això, tornant al principi, interessa que els eivissencs, en general, ens replantegem què volem que sigui la nostra illa i que nosaltres, com arquitectes, replantegem la manera d'entendre la nostra actuació professional, d'entendre l'Arquitectura, en definitiva.

En aquestes notes, parlar de crisi en l'Arquitectura i l'Urbanisme, m'ha servit per a tractar dels problemes físics que afecten el nostre medi ambient. Però, el problema verdaderament important és el social i de degradació de la qualitat de vida que hi ha al rerefons de totes aquestes qüestions i que cada dia es va fent més greu.

És trist pensar que, com eivissencs,

tots hem contribuït a l'aparició i l'agreujament de tots aquests problemes. Per tant, va sent hora que prenguem consciència de la situació i rectifiquem, al més aviat possible, els criteris i plantejaments que ens han portat a la situació en què ens trobam i, així, puguem aconseguir un equilibri entre el creixement i el respecte per tot el que ens queda de les nostres coses, sigui societat, cultura, paisatge o arquitectura.

SALVADOR ROIG PLANELLS,
Arquitecte

La normalització de l'ús de la llengua nadiua dins l'àmbit religiós de les Pitiüses

per Antoni Costa Bonet

Es va a la promoció i a l'enaltiment de la nostra llengua i de la nostra cultura en tots els aspectes de la vida. La nostre parla no ha de limitar-se a ser una vivència solament folklòrica o col·loquial. Aquest punt és de candent actualitat. Els "signes dels temps" ens conviden a fer-hi una ben acurada i serena reflexió.

En tots els espais de l'àmbit religiós cal que la nostra llengua tenguí el lloc honorós i just que li pertoca. Això no exclou l'ús equitatiu del castellà, allà on hi ha molts fidels, molta gent que tenen per llengua nadiua l'avantdit idioma.

Han tingut ressonància les jornades de reflexió sobre la presència de l'Església al País Valencià, organitzades per la Vicaria de forma permanent, del elerгат de la Diòcesi de Segorb-Castelló; i dirigides per Joaquim Garcia i Roca, de la Facultat de Teologia de València. Entre altres resolucions es va decidir la normalització de la llengua en tot l'àmbit del ministeri. I en el Butlletí Oficial del Bisbat, el bisbe Josep M.ª Cases i Deordal, amb els consells de govern i arxiprests, ha publicat un comunicat

que, entre altres coses, diu: "Vos preguem a tots vosaltres, preveres i fidels del poble de Déu, que fomenteu l'ús de la nostra llengua en les vostres assemblees eucarístiques, en l'administració dels sagraments i en llur cataquesi, als llibres dels vostres arxius parroquials i a les vostres publicacions".

No podem inhibir-nos. Tots hem de demostrar l'estima sincera de la llengua nadiua i del nostre ingent i excel·lent patrimoni cultural, posant en pràctica les recomanacions conciliars. Ja diguérem en el nostre article "La llengua nadiua i el ministeri de la paraula" (revista *Eivissa*, núm. 5) que "els fidels tenen un cert dret connatural que en la Litúrgia i en el ministeri de la Paraula, s'usi la llengua pròpia, la que ells entenen millor i que en veritat senten, i la teneu arrelada dins el cor", i que "en la llengua nadiua, (l'ús) tindrà més caràcter d'intimitat, més nivri, més vitalitat, més espontaneïtat, més eficàcia per arribar al fons del cor".

ANTONI COSTA BONET